

*Коледж Миколаївського національного
університету імені В.О.Сухомлинського*

Структура та принципи діяльності апарату держави

*Укладач: Русецька Юлія Леонідівна
– викладач II категорії
циклової комісії з правознавства
Коледжу МНУ імені В.О.Сухомлинського*

Навчальна мета: Оволодіти знаннями про основні відомості щодо основних принципів побудови механізму та апарату сучасної соціальної правової держави, вивчити структурні елементи апарату держави на прикладі побудови Української держави.

Виховна мета: сприяти формуванню наукового світогляду, підвищення рівня правової культури, моральних, естетичних та інших якостей особистості, виховувати поважне та патріотичне ставлення студентів до органів державної влади в Україні.

Розвивальна мета: розвивати інтелектуальні здібності, мовлення, пам'ять, увагу, уяву, мислення, спостережливість, активність, творчість, самостійність здобувачів вищої освіти, прищеплювати їм раціональні способи пізнавальної діяльності з зазначеної теми, вміння робити порівняльний аналіз та орієнтуватися у сучасній політиці.

План лекції (навчальні питання):

- 1. Механізм держави.**
- 2. Апарат держави та його ознаки.**
- 3. Принципи організації апарату держави.**
- 4. Види органів держави, їхні ознаки та класифікація.**
- 5. Державні органи сучасної України.**
- 6. Напрямки вдосконалення функціонування механізму держави у сучасній державі.**

1. Механізм держави.

- ***Механізм держави — це система всіх державних організацій, які здійснюють завдання і реалізують функції держави.***

Структура механізму держави

Система державних організацій

Державні
установи

Державні органи
(апарат держави)

Державні
підприємства

2. Апарат держави та його ознаки.

Апарат держави (державний апарат)

– це центральна частина механізму держави, юридично оформлена система всіх державних органів, які здійснюють управління суспільством і державою, виконують завдання та функції держави.

Апарат держави – юридичне оформлена система всіх державних органів, що здійснюють безпосередню практичну роботу з управління суспільством, виконання завдань і функцій держави.

Можливе двояке розуміння апарату держави: у вузькому і широкому розумінні.

Апарат держави (у широкому розумінні) – поряд із власне управлінським апаратом включає главу держави, парламент, місцеві органи управління, збройні сили, міліцію (поліцію), дипломатичні представництва за кордоном та ін.

Апарат держави (у вузькому розумінні) – власне управлінський апарат або апарат виконавчої влади, який складається з чиновників і очолюється вищими виконавчими органами.

Структура апарату держави являє собою його внутрішню будову, порядок взаємодії та співвідношення складових елементів.

Основними серед них є: система органів державної влади; система органів державного управління; система судових органів. Кожна з цих систем — носій відповідної державної влади. Крім того, до органів державного апарату відносять також систему органів прокуратури, главу держави, збройні сили, поліцію, дипломатичні представництва за кордоном, правоохоронні органи, установчу владу, контрольну владу то що.

Ознаки апарату сучасної демократичної держави:

- 1) **Демократизм** – апарат держави будується на основі здійснення принципу народовладдя і виконує волю переважної більшості населення;
- 2) **Суверенність** – апарат держави повинен бути незалежним від будь-яких політичних сил у суспільстві при здійсненні своїх завдань і функцій;
- 3) **Законність** – державний апарат (всі державні службовці та державні органи) повинні точно і неухильно виконувати всі вимоги закону;
- 4) **Гуманізм** – діяльність державного апарату спрямовано на забезпечення прав і свобод людини та громадянина;
- 5) **Соціальна справедливість** - забезпеченням консенсусу у суспільстві, балансу інтересів різних його груп;
- 6) **здійсненням діяльності в одній із правових форм діяльності держави** (правотворчій, правозастосувальній, правоохоронній, контрольно-наглядовій, установчій);
- 7) **розподіл влади** - поділом єдиної державної влади на законодавчу, виконавчу і судову, за наявності ефективних механізмів їхньої взаємодії та взаємоконтролю та при незалежності кожної з них;
- 8) **Ієрархічність** – богаторівневність, підконтрольність, злагодженість

3. Принципи організації апарату держави.

- **Принципи організації апарату держави** – це основоположні засади, які визначають основні підходи до формування і функціонування державних органів.

Основні принципи побудови державного апарату:

1. Принцип пріоритетності прав і свобод людини та громадянина
2. Принцип законності
3. Принцип демократизму
4. Принцип народовладдя
5. Принцип поділу влади
6. Принцип взаємної відповідальності та взаємодопомоги особи й держави
7. Принцип професіоналізму та компетентності
8. Принцип ненасильство
9. Принцип гласності та врахування громадської думки
10. Принцип поєднання колегіальності та єдиноначальності

4. Види органів держави, їхні ознаки та класифікація.

Орган держави — це створений державою або безпосередньо народом колектив уповноважених осіб (депутатів або державних службовців) або одна особа, який має свою визначену структуру та наділений владними повноваженнями для здійснення певних державних завдань і функцій.

- **Загальні ознаки державних органів:**
- всі органи держави, що створюються, відповідно до закону, шляхом безпосередньої чи представницької демократії, покликані виконувати передбачені законом функції;
- наділені державно-владними повноваженнями;
- діють у встановленому державою порядку;
- пов'язані між собою відношеннями субординації;
- всі разом створюють єдину цілісну систему — апарат держави.

- **Специфічні ознаки державних органів**
(тобто таки, що відрізняють державні органи від недержавних та державних організацій):

- формування їх безпосередньо державою чи населенням (виборцями) і здійснення державними органами своїх функцій від імені держави;
- наявність у кожного державного органу законодавчо закріпленої організаційної структури, територіальних меж діяльності, а також порядку взаємовідносин з іншими державними органами і організаціями;
- виконання кожним державним органом чітко визначених, встановлених у законодавчому порядку повноважень, видів і форм діяльності.

Практичне втілення державно-владних повноважень знаходить своє відображення у виданні державними органами від імені держави юридично обов'язкових нормативних й індивідуальних актів, а також у здійсненні державними органами нагляду за точним і неухильним виконанням вимог, передбачених цими актами, у забезпеченні і захисті цих вимог від порушень, шляхом застосування заходів виховання, переконання і стимулювання, а в необхідних випадках — заходів державного примусу.

До складу кожного державного органу входять особи, які здійснюють керівництво, безпосередньо виконують покладені на них керівні повноваження, крім того спеціалісти й інші особи, що забезпечують технічні умови щодо їхнього виконання, керівних управлінських функцій.

Види (класифікація) державних органів:

За місцем у системі державного апарату	<ul style="list-style-type: none">- первинні — створюються безпосередньо народом (виборцями) шляхом волевиявлення;- вторинні — створюються первинними та їм підзвітні.
За характером і змістом державної діяльності:	<ul style="list-style-type: none">- органи законодавчої влади;- органи виконавчої влади;- органи судової влади;
За способом утворення:	<ul style="list-style-type: none">- виборні;- призначувані;- ті, що успадковуються.
За часом функціонування:	<ul style="list-style-type: none">- постійні;- тимчасові.
5) За складом:	<ul style="list-style-type: none">- одноособові;- колегіальні.
6) За територією, на яку поширюються їхні повноваження:	<ul style="list-style-type: none">- загальні (центральні);- місцеві (локальні).

5. Державні органи сучасної Української держави.

Представницькі органи держави поділяють на вищі (парламенти) та місцеві (ради, графства, землі, комуни то що.

Основним призначенням органів законодавчої влади є законодавча діяльність. У демократичних державах вони займають центральне місце в державному апараті. Однак у деяких випадках парламент передає частину повноважень іншим структурам, наприклад уряду або окремим міністрам. Виникаюча при цьому система актів іменується делегованим законодавством.

Розділ V Конституції України

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ

Стаття 102. Президент України є главою держави і виступає від її імені. Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина.

Стаття 103. Президент України обирається громадянами України на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років.

Президентом України може бути обраний громадянин України, який досяг тридцяти п'яти років, має право голосу, проживає в Україні протягом десяти останніх перед днем виборів років та володіє державною мовою.

Одна й та сама особа не може бути Президентом України більше ніж два строки підряд.

Президент України не може мати іншого представницького мандата, обіймати посаду в органах державної влади або в об'єднаннях громадян, а також займатися іншою оплачуваною або підприємницькою діяльністю чи входити до складу керівного органу або наглядової ради підприємства, що має на меті одержання прибутку.

- Розділ IV Конституції України

- **ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ**

- **Стаття 75.** Єдиним органом законодавчої влади в Україні є парламент – Верховна Рада України.
- **Стаття 76.** Конституційний склад Верховної Ради України – 450 народних депутатів України, які обираються на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування строком на п'ять років.

Розділ VI Конституції України

КАБІНЕТ МІНІСТРІВ УКРАЇНИ. ІНШІ ОРГАНИ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ

Стаття 113. Кабінет Міністрів України є вищим органом у системі органів виконавчої влади.

Кабінет Міністрів України відповідальний перед Президентом України і Верховною Радою України, підконтрольний і підзвітний Верховній Раді України у межах, передбачених цією Конституцією.

Кабінет Міністрів України у своїй діяльності керується цією Конституцією та законами України, а також указами Президента України та постановами Верховної Ради України, прийнятими відповідно до Конституції та законів України.

Стаття 114. До складу Кабінету Міністрів України входять Прем'єр-міністр України, Перший віце-прем'єр-міністр, віце-прем'єр-міністри, міністри.

Прем'єр-міністр України призначається Верховною Радою України за поданням Президента України.

Кандидатуру для призначення на посаду Прем'єр-міністра України вносить Президент України за пропозицією коаліції депутатських фракцій у Верховній Раді України.

Міністр оборони України, Міністр закордонних справ України призначаються Верховною Радою України за поданням Президента України, інші члени Кабінету Міністрів України призначаються Верховною Радою України за поданням Прем'єр-міністра України.

Стаття 116. Кабінет Міністрів України:

- 1) забезпечує державний суверенітет і економічну самостійність України, здійснення внутрішньої і зовнішньої політики держави, виконання Конституції і законів України, актів Президента України;
- 2) вживає заходів щодо забезпечення прав і свобод людини і громадянина;
- 3) забезпечує проведення фінансової, цінової, інвестиційної та податкової політики; політики у сферах праці й зайнятості населення, соціального захисту, освіти, науки і культури, охорони природи, екологічної безпеки і природокористування;
- 4) розробляє і здійснює загальнодержавні програми економічного, науково-технічного, соціального і культурного розвитку України;
- 5) забезпечує рівні умови розвитку всіх форм власності; здійснює управління об'єктами державної власності відповідно до закону;
- 6) розробляє проект закону про Державний бюджет України і забезпечує виконання затвердженого Верховною Радою України Державного бюджету України, подає Верховній Раді України звіт про його виконання;
- 7) здійснює заходи щодо забезпечення обороноздатності і національної безпеки України, громадського порядку, боротьби зі злочинністю;
- 8) організовує і забезпечує здійснення зовнішньоекономічної діяльності України, митної справи;
- 9) спрямовує і координує роботу міністерств, інших органів виконавчої влади;
- 9-¹) утворює, реорганізовує та ліквідує відповідно до закону міністерства та інші центральні органи виконавчої влади, діючи в межах коштів, передбачених на утримання органів виконавчої влади;
- 9-²) призначає на посади та звільняє з посад за поданням Прем'єр-міністра України керівників центральних органів виконавчої влади, які не входять до складу Кабінету Міністрів України;
- 10) здійснює інші повноваження, визначені Конституцією та законами України.

Розділ VIII Конституції України

ПРАВОСУДДЯ

Стаття 124. Правосуддя в Україні здійснюється виключно судами. Делегування функцій судів, а також привласнення цих функцій іншими органами чи посадовими особами не допускаються.

Юрисдикція судів поширюється на всі правовідносини, що виникають у державі.

Судочинство здійснюється Конституційним Судом України та судами загальної юрисдикції.

Народ безпосередньо бере участь у здійсненні правосуддя через народних засідателів і присяжних.

Судові рішення ухвалюються судами іменем України і є обов'язковими до виконання на всій території України.

Стаття 125. Система судів загальної юрисдикції в Україні будується за принципами територіальності і спеціалізації.

Найвищим судовим органом у системі судів загальної юрисдикції є Верховний Суд України.

Вищими судовими органами спеціалізованих судів є відповідні вищі суди.

Відповідно до закону діють апеляційні та місцеві суди.

Створення надзвичайних та особливих судів не допускається.

6. Напрямки вдосконалення функціонування механізму держави у сучасній державі

- 1. Наявність ефективно функціонуючого недержавного виробничого та невиробничого секторів;**
- 2. Скорочення державного апарату, вдосконалення його структури та підвищення ефективності роботи;**
- 3. Високий рівень професійної майстерності та фахової підготовки державних службовців;**
- 4. Наявність ефективних механізмів контролю за діяльністю державних органів, підприємств та установ;**
- 5. Чітка законодавча регламентація компетенції державних органів.**

Ключові поняття лекції:

- механізм держави
- апарат держави
- державні установи
- державні організації
- державні підприємства
- демократичний централізм
- делеговане законодавство
- представницькі органи влади
- ієрархія
- виконавчі органи влади
- судові органи влади
- ЦОВВ (центральні органи виконавчої влади)

Теми для рефератів, співдоповідей та повідомлень

1. Формування, повноваження та порядок роботи Верховної ради України.
2. Інститут Президента України.
3. Адміністрація Президента України: правовий статус, структура, повноваження.
4. Правовий статус, структура та основні завдання Кабінету міністрів України.
5. Формування двох рівнів виконавчої влади в Україні.
6. Правосуддя та судова влада в Україні.
7. Національна рада безпеки України: формування, повноваження, порядок роботи.
8. Міністерство внутрішніх справ України та національна поліція.
9. Державна фіскальна служба України як орган центральної виконавчої влади в Україні.

Список рекомендованих джерел:

1. Скакун О. Ф. Теорія права і держави : підруч. / О. Ф. Скакун. – К. : Алеута ; КНТ ; ЦУЛ, 2009. – 520 с.

2. Теорія держави і права : підруч. / [С. Л. Лисенков, А. М. Колодій, О. Д. Тихомиров, В. С. Ковальський] ; за ред. С. Л. Лисенкова. – К. : Юрінком Інтер, 2005. – 448 с.

3. Коталейчук С. П. Теорія держави та права в запитаннях і відповідях : навч. посіб. / С. П. Коталейчук, П. Я. Пісной. – К. : КНТ, 2011. – 560 с.

Додаткові джерела

1. Конституція України в редакції від 15.05.2014р.

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96D0%B2%D1%80/ra>

2. Офіційний сайт ВР України - <http://rada.gov.ua/ru>

3. Офіційний сайт КМУ – Урядовий портал - <http://www.kmu.gov.ua>

4. Офіційний сайт Президента України - <http://www.president.gov.ua>

5. Офіційний сайт - <http://www.scourt.gov.ua>

**Дякую за увагу та
сподіваюсь
на належну підготовку
до наступного семінарського
заняття!**